

Sprawozdanie z międzynarodowego seminarium poświęconego prywatnoprawnemu egzekwowaniu reguł konkurencji

pt. „*Private Enforcement of Competition Law. Key Lessons from Recent International Developments*”

Londyn, 5–6 marca 2015 r.

W 2014 roku dobiegł końca proces legislacyjny dotyczący nowego pakietu przepisów zaproponowanych przez Komisję Europejską zmierzających do ułatwienia egzekwowania przepisów prawa antymonopolowego przez podmioty prywatne na drodze postępowań sądowych (tzw. prywatnoprawne egzekwowanie reguł konkurencji, *private enforcement of competition rules*). Zasadniczym elementem pakietu jest niedawno przyjęta dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/104/EU w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego¹ („**Dyrektywa dot. dochodzenia roszczeń**”, „**Dyrektywa**”). Nie dziwi zatem fakt, że *private enforcement* jest obecnie jednym z najgorętszych tematów w świecie prawa konkurencji.

Prywatnoprawnemu egzekwowaniu reguł konkurencji zostało poświęcone seminarium, które odbyło się w dniach 5–6 marca br. w Londynie. Jego organizatorem była Komisja Prawa Konkurencji Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawników (*Union Internationale des Avocats*, „**UIA**”) we współpracy z Komisją ds. Sporów Sądowych UIA, przy wsparciu *Law Society of England and Wales*, kancelarii Berwin Leighton Paisner w Londynie oraz MLexa jako partnera medialnego. Seminarium zgromadziło wybitnych specjalistów reprezentujących różne systemy prawa oraz ścieżki kariery zawodowej. Wśród prelegentów znaleźli się przedstawiciele m.in. Komisji Europejskiej, organów władzy sądowniczej, kancelarii prawniczych i wewnętrznych departamentów prawnych największych globalnych korporacji.

Po powitalnym koktajlu, który odbył się pierwszego dnia seminarium w siedzibie *The Law Society's Hall*, drugi dzień poświęcony był prelekcjom oraz przedstawieniu referatów, które miały miejsce w siedzibie kancelarii Berwin Leighton Paisner. Obrady otworzył Harold Paisner, starszy partner w kancelarii Berwin Leighton Paisner, który powitał wszystkich uczestników. Następnie Stephen Sidkin, partner w kancelarii Fox Williams w Londynie oraz reprezentant UIA, krótko przedstawił UIA oraz jej cele i misję. Po tym wprowadzeniu Aleksander Stawicki, starszy partner w kancelarii WKB Wierciński, Kwieciński, Baehr oraz Przewodniczący Komisji Prawa Konkurencji UIA, również powitał wszystkich uczestników oraz wyraził radość z faktu, że seminarium odbywa się w Londynie – miejscu, gdzie „bije serce” *private enforcement*.

Seminarium zainaugurowało przemówienie Sir Petera Rotha, sędziego Wysokiego Trybunału (*High Court*) oraz Prezesa Trybunału Odwoławczego ds. Konkurencji (*Competition Appeal Tribunal*) w Wielkiej Brytanii. Sędzia Roth wskazał przykłady krajów, gdzie dochodzenie roszczeń za naruszenia prawa konkurencji w trybie prywatnoprawnym jest bardzo powszechne, tj. Wielka Brytania,

¹ Dz. Urz. UE L 349, z dnia 5.12.2014 r., s. 1–19.

Dania, Finlandia, Austria, Niemcy. Następnie wymienił najważniejsze zagadnienia związane z tą problematyką, które miały być poruszane podczas seminarium takie, jak: podmiot, któremu przysługuje roszczenie, kwestia zlecenia dochodzenia roszczenia podmiotowi trzeciemu (np. wyspecjalizowanej kancelarii), właściwość sądu, klauzule wyłącznej jurysdykcji, odpowiedzialność spółek-córek za naruszenia spółek-matek, czy też okres przedawnienia.

Sędzia Roth zwrócił uwagę na problem nierówności, jaka powstaje między potencjalnym powodem a pozwanym w sytuacji, gdy publikacja decyzji stwierdzającej naruszenie prawa konkurencji jest opóźniona (podczas gdy pozwany posiada jej tekst) albo gdy treść opublikowanej decyzji jest „okrojona” (np. nie zawiera informacji uzyskanych przez organ antymonopolowy na skutek wniosków *leniency*). Sędzia Roth wymienił także na inne problemy i trudności, pojawiające się przy dochodzeniu roszczeń w trybie *private enforcement*. Jego zdaniem droga ta nie zawsze jest wystarczająco atrakcyjna dla małych i średnich przedsiębiorstw (wspomniał jednocześnie o zmianach legislacyjnych w tym obszarze, nad jakimi w tamtym czasie toczyły się prace w Wielkiej Brytanii², dotyczących m.in. przyspieszonej procedury dla małych i średnich przedsiębiorców; powództw *opt-in* oraz *opt-out* – o czym dalej). Wskazał na trudności związane z kwantyfikacją szkody (w kontekście braku orzecznictwa) oraz koniecznością oceny dowodów o złożonym, ekonomicznym charakterze przez sędziów, którzy nie zawsze mają w tym zakresie odpowiednie przygotowanie.

Pierwszy panel seminarium, poświęcony podstawowym zagadnieniom związanym z *private antitrust enforcement*, otworzył oraz moderował Adrian Magnus, partner w kancelarii Berwin Leighton Paisner. W jego ramach jako pierwszy wystąpił Daniel Beard, *barrister* z Monckton Chambers w Londynie, który omówił najnowsze trendy w obszarze *private enforcement* oraz zmiany legislacyjne w Wielkiej Brytanii. W ich następstwie m.in. zostanie rozszerzona jurysdykcja Trybunału Odwoławczego ds. Konkurencji. Trybunał będzie mógł rozstrzygać w sprawach tzw. samodzielnych roszczeń (*stand-alone claims*), czyli roszczeń w odniesieniu do praktyk, co do których nie została wydana przez organ antymonopolowy decyzja stwierdzająca naruszenie³. Zostanie wprowadzona również nowa forma powództw w postępowaniu grupowym tzw. powództwa typu *opt-out* (*opt-out competition damages actions*)⁴ oraz wydłużony okres przedawnienia na dochodzenie roszczeń.

Następnie dr Florian Neumayr, partner w kancelarii Hügel Rechtsanwältte w Wiedniu, scharakteryzował roszczenia oparte na istnieniu tzw. parasola cenowego (*umbrella claims*) oraz przedstawił najnowsze orzecznictwo unijne oraz austriackie w tym zakresie. Jak podsumował, aktualnie możliwe jest wystąpienie z roszczeniem przeciwko karteliście, nawet jeśli nie było się stroną żadnej umowy z nim. Trzeba jednak wykazać fakt poniesienia szkody wynikającej z zawyżonej ceny zastosowanej przez przedsiębiorstwo nieuczestniczące w kartelu w konsekwencji działań kartelistów (tzw. *umbrella pricing*).

Kolejny prelegent, Christopher Rother, szef działu regulacyjnego i prawa konkurencji grupy Deutsche Bahn, opisał politykę i strategię grupy w zakresie dochodzenia roszczeń za naruszenia

² W dniu 26 marca 2015 r. w Wielkiej Brytanii został uchwalony *Consumer Rights Act 2015*. Nowe przepisy weszły w życie 1 października 2015 r. (zob. szerzej: <https://www.gov.uk/government/policies/providing-better-information-and-protection-for-consumers>). Tekst aktu jest dostępny na stronie: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/15/contents/enacted> (stan na 4.05.2015 r.).

³ Do czasu wejścia w życie zmian przewidzianych w *Consumer Rights Act 2015* tylko Wysoki Trybunał (*High Court*) mógł rozstrzygać w sprawach tzw. samodzielnych roszczeń.

⁴ Tj. powództwo w postępowaniu grupowym wnoszone w imieniu całej grupy poszkodowanych podmiotów (*class members*), które zostają niejako automatycznie objęte powództwem. Ci, którzy nie będą chcieli dochodzić roszczeń w tak wszczętym postępowaniu, będą musieli w odpowiednim czasie z niego wyraźnie wystąpić.

prawa konkurencji przez jej kontrahentów. Przedstawił również sprawy, w których Deutsche Bahn dochodziła lub dochodzi takich roszczeń, obejmujące m.in. kartel na rynku transportu lotniczego, kartel na rynku torów kolejowych oraz kartel na rynku produktów węglowych i grafitu.

W ostatnim wystąpieniu tego panelu, Laurie Webb Daniel, partner w kancelarii Holland & Knight, krótko scharakteryzowała amerykański model prywatnoprawnego dochodzenia roszczeń za naruszenia prawa konkurencji oraz przytoczyła najnowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego USA w tym zakresie.

Drugi panel, którego moderatorem był Aleksander Stawicki, został poświęcony ostatnim zmianom legislacyjnym oraz refleksji nad ich prawdopodobnymi skutkami. Pierwszym prelegentem drugiego panelu był Filip Kubik z Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji Komisji Europejskiej. Omówił on najważniejsze postanowienia Dyrektywy dot. dochodzenia roszczeń oraz podkreślił, że jej dwa główne cele to ułatwienie dochodzenia odszkodowania za naruszenia prawa konkurencji oraz skuteczniejsze egzekwowanie reguł konkurencji (zarówno w trybie publicznym, jak i prywatnym). Wskazał również, że DG ds. Konkurencji ściśle monitoruje proces implementacji Dyrektywy.

Następny referent, Paolo Palmigiano, Prezes *Association of In-house Competition Lawyers*, podsumował aktualną sytuację w zakresie *private enforcement* w Wielkiej Brytanii. Wskazał na zalety systemu brytyjskiego, w tym m.in. szeroki dostęp do dowodów; łatwość w ustaleniu właściwości sądu; doświadczenie sędziów w sprawach z zakresu prawa konkurencji; stosunkowo szybkie postępowanie; możliwość domagania się zarówno przez angielskich jak i zagranicznych powodów odszkodowania za całość poniesionej szkody, niezależnie od tego, gdzie miała ona miejsce, jeśli tylko występuje angielska spółka (zależna), która była uczestnikiem kartelu. Odniósł się także do wspomnianych już wcześniej prac legislacyjnych dotyczących *private enforcement* w Wielkiej Brytanii, zwracając uwagę na ich pewne ujemne skutki, takie jak m.in. wzrost kosztów prowadzenia działalności w Wielkiej Brytanii, wpływ na funkcjonowanie programu *leniency*, czy też możliwość niezapewnienia wystarczających gwarancji proceduralnych w przypadku tzw. powództw *opt-out*.

Kolejna prelegentka, dr Aniko Keller, partner w kancelarii Szecskay Attorneys at Law w Budapeszcie, opisała aktualną sytuację na Węgrzech oraz zmiany, jakie zostaną wprowadzone w wyniku implementacji Dyrektywy dot. dochodzenia roszczeń. Wskazała, że na Węgrzech podmioty poszkodowane w wyniku naruszeń prawa konkurencji rzadko występują z roszczeniami. Przyczyną takiej sytuacji są m.in. wysokie koszty postępowania, brak możliwości skutecznego dochodzenia roszczeń w postępowaniach grupowych, przedawnienie roszczeń oraz brak jasnych reguł dostępu do dokumentów. Referentka wyraziła nadzieję, że Dyrektywa przyniesie zmiany w tym zakresie.

Ostatnim referentem tego panelu był prof. Renato Nazzini z uniwersytetu King's College w Londynie. Jego wystąpienie dotyczyło stosowania arbitrażu w celu dochodzenia roszczeń za naruszenia prawa konkurencji. Prof. Nazzini zwrócił uwagę na liczne problemy prawne i praktyczne związane m.in. z tym, że zgodnie z orzecznictwem unijnym sądy arbitrażowe nie są sądami państwa członkowskiego i w związku z tym niektóre przepisy Dyrektywy dot. dochodzenia roszczeń oraz rozporządzenia 1/2003 odwołujące się do sądów państwa członkowskiego nie będą mieć zastosowania w postępowaniu arbitrażowym.

Prelegenci trzeciego panelu seminarium, który moderował David. E. Vann, partner w kancelarii Simpson Thacher w Londynie, przedstawili szczegółowe uwagi dotyczące powoda

w postępowaniach *private enforcement*. Jako pierwszy wystąpił Andrew Hockley, partner z kancelarii Berwin Leighton Paisner, który omówił, jak od strony praktycznej powinno wyglądać przygotowanie strategii wystąpienia z powództwem w trybie *private enforcement*. Wskazał m.in., jak należy oszacować wysokość poniesionej szkody w przypadku dokonywania zakupów bezpośrednio od kartelistów. Następnie dr Till Schreiber, z CDC Cartel Damage Claims w Brukseli – firmy wyspecjalizowanej w dochodzeniu roszczeń, przedstawił prawne i praktyczne kwestie związane z wykazaniem poniesionej szkody. Na zakończenie tego panelu Mick Smith, partner w kancelarii Calunius Capital w Londynie, opisał czynniki, które pozwalają określić, czy dana sprawa jest warta podjęcia i finansowania. Wymienił tu wysokość roszczenia, prawdopodobieństwo uzyskania pozytywnego rozstrzygnięcia, koszty i możliwość ich odzyskania od przeciwnika oraz czas. Opisał także możliwe sposoby finansowania postępowania w sprawie roszczenia przez podmiot trzeci (np. wyspecjalizowaną kancelarię).

Czwarty panel, który prowadził dr Florian Neumayr, został poświęcony uwagom z perspektywy pozwanego przedsiębiorcy. W jego ramach Fernando de le Mata, partner w kancelarii Baker & McKenzie w Barcelonie, przedstawił hipotetyczny scenariusz postępowania, w którym organ antymonopolowy wydał decyzję stwierdzającą naruszenie (*follow-on claims*). W swoim wystąpieniu wskazał m.in. na co zwracać uwagę, by sprawdzić, czy powód dochodzący roszczeń może być stroną w sprawie. Z kolei Martin André Dittmer, partner w kancelarii Gorrissen Federspiel w Kopenhadze, przedstawił kilka strategii obrony, jakie może rozważać pozwany przedsiębiorca. Na zakończenie tego panelu Stephen Wisking, partner w kancelarii Herbert Smith Freehills w Londynie, odniósł się do możliwości ugodowego dochodzenia roszczeń, wskazując na możliwe problemy, jakie w takim przypadku mogą wystąpić.

Ostatni panel seminarium obejmował tzw. *case study*, czyli analizę hipotetycznego stanu faktycznego sprawy, w której Komisja Europejska wydała decyzję stwierdzającą istnienie kartelu. Prelegenci przeprowadzili żywą dyskusję na temat możliwych działań oraz proponowanych taktyk procesowych, jak również poczynili szereg praktycznych uwag na bazie swojego dotychczasowego doświadczenia w sprawach *private enforcement*.

Seminarium zamknął Aleksander Stawicki, który podziękował prelegentom i pozostałym uczestnikom za udział w seminarium i jednocześnie wyraził smutek, że w gronie państw, w których powszechne jest dochodzenie roszczeń za naruszenia prawa konkurencji przez podmioty prywatne, nie ma wciąż Polski.

Emilia Wardęga LL.M.

aplikant adwokacki, *associate*

WKB Wierciński, Kwieciński, Baehr Sp.k.

emilia.wardega@wkb.com.pl